

Nedslaget

Calla Curman – en oförutsägbar historia som ger ljus åt Vikarvets museum

NAV's nedslag i detta nyhetsbrev gäller Vikarvets museum i Lysekil, en relativt modern utställningshall precis vid havskanten. Här har vi ett arbetslivsmuseum som porträtter ortens främsta kärnvärden: fiske och stenhuggeri. Om du inte har koll på storleken på gatstenen på gatan där du bor kan du besöka detta museum. Här finns en föredömlig gestaltning av en huggplats med kran, huggtunna och olika storlekar av storgatsten som tagits ur de lokala bergen, plus en lista med beteckningar och pris. Föreningen som driver museet heter Vikarvet Kulturhistoriskt Sällskap. Vid vårt nedslag har några medlemmar slagit upp ett nyligen inlämnat dokumentationsmaterial om Lysekils kyrka och det råder god stämning, typ lördagsgodis. Kort sagt: Ett typiskt arbetslivsmuseum.

Stenindustrin gestaltad på Vikarvets museum. Storgatsten av olika storlekar och priser. Foto: Karin Askberger

Drömmen för ett besöksmål är att foga över någon känd person som är kopplad till platsen och som kan sprida ljus över det man vill visa. Att dessutom kunna presentera en berättelse som motsäger den "stora berättelsen", ger besökaren en extra kittling. Vår guide Birgitta Patriksson tar oss med till en monter i museet som visar upp båda dessa dimensioner.

- Det här är Calla Curman. Hon var en känd litterär person i stockholmskretsar i slutet av 1800-talet. Det var Calla Curman som räddade våra röda klippor vid Stångehuvud från att bli upphuggna av stenhuggarna.

Vi står framför en bild som föreställer Calla Curman och Stångehuvuds klippor som med hennes egna ord är ett ”naturens under som människor annars skulle förstört”. Här syns inga gatstensbrott.

Birgitta Patriksson presenterar Calla Curman. Foto: Karin Askberger

Calla Curman var sommarboende i Lysekil från senare delen av 1800-talet, hennes make var badläkare här. Under åren lärde hon sig att älska de saltstänkta klipporna vid Stångehuvud – hon kände varenda vrå har det sagts – och hon såg med fasa på hur stenindustrin skapade oreparabla sår i hållarna. Industrin var i full gång vid denna tid och många markägare och bolag gjorde förtjänst på bergen. Om du googlar på Calla, möter du en klartänt och självständig person. Hon var således inte rädd för att ifrågasätta en av platsens viktigaste huvudnäringar – stenindustrin. Man kan här bara gissa vad som sas om henne ute i stenbrotten.

När första världskriget bröt ut slog det hårt mot industrin. Brotten stod övergivna och bergen sjönk i värde. Calla Curman fick nu chans att realisera sin plan. Hon började förhandla med markägarna, inte

mindre än 17 stycken. Bit för bit lyckades hon förvärva. Till slut var hon ägare till ett större sammanhängande naturområde, Stångehuvud.

1925, samma år som hon fyllde 75 år, skänkte Calla Curman marken som gåva till Kungliga Vetenskapsakademien ”att förvaltas och för all framtid såsom ett naturminnesmärke bevaras”. Och det har den gjort. Sedan 1982 är Stångehuvud klassat som naturreservat.

Calla Curman utmanade ”den stora berättelsen”, den gängse världsbilden, på många sätt. Hon var bland annat engagerad i reformdräktsrörelsen och på museet kan hon ses i sin ”frackklänning” med lösare liv vilket var ett stilbrott vid den här tiden. Men kanske främst är Calla Curman ihågkommen för att hon lyckades helgonförklara Stångehuvuds röda hållar – mot alla stentuffa odds.